

Ivo van Hove graaft in de Hollandse psyche

●●●●○

DE STILLE KRACHT
Theater
PIETER T'JONCK

Ivo van Hove scheert hoge toppen met *Lazarus* in New York of *A View from the Bridge* in London. Toch verliest hij 'zijn' Holland niet uit het oog. Deel 1 van de trilogie rond het oeuvre van Louis Couperus (1862-1922), is een tour de force.

De stille kracht is het verhaal van de neergang van Otto Van Oudijck (Gijs Scholten Van Aschat), Hollands bestuurder in Indië. De principiële, daadkrachtige ambtenaar wil 'zijn' volk, als waren het irrationele kinderen, beschaving en discipline bijbren-

gen. Hij merkt echter niet hoe zijn eigen gezin aangestoken is door irrationele driften. Theo en Doddy, kinderen uit zijn eerste huwelijk, lopen elk op hun manier amok. Zijn tweede vrouw, Leonie (Halina Reijn) verwaarloost haar taken en gaat chronisch vreemd. Ze doet het zelfs met Theo en met Addy, het inheemse liefje van Doddy.

Als de oude Indonesische regent sterft, komen de zaken in een stroomversnelling. De nieuwe regent plooit zich niet meer naar de Hollandse regels. Er breken schandalen uit en het volk komt in opstand. Dat werpt zo'n smet op Van Oudijck dat zijn positie niet langer houdbaar is. Hij moet vertrekken en verliest daarbij alles, tot en met zijn familie.

In het stuk, net als in het boek, spelen de tropen zelf een hoofdrol, als een mysterieuze, broei-erige aanwezigheid die alles aantast. De scenografie van Jan Versweyveld roept die magistraal op. Ze bestaat slechts uit drie witte wanden en een houten plankenvloer, maar felle kleurprojecties markeren de schrille sfeerwisselingen. Filmbeelden,

Het gaat hier niet om het Indonesië van 1900: wat je ziet doet griezelig actueel aan

zoals een zee die wild op de kust inbeukt, roepen de radeloze gedachten op die malen in de kop van de Nederlanders.

Het is echter vooral een ingenieuze watermachinerie die de tropen in je kijkerskleren laat kruipen. Eerst ruist regen gestaag naar beneden op het podium. Dan stijgt er damp op tussen de planken. Ten slotte ontketenen regen en windmachines een ware storm. Dat 'klimaat' vreet letterlijk de kledij én de moraal van de Hollanders aan.

Muzikant Harry Dewit doet daar een schep bovenop: hij vertolkt klassieke muziek op een piano en percussie-instrumenten. De muziek ontaardt zo tot obsederende oosterse klanken: ook zo halen de tropen de 'beschaving' onderuit.

Het zijn tijdeloze beelden. Het gaat hier dan ook niet om het Indonesië van 1900: wat je ziet doet griezelig actueel aan. Doddy en Theo zijn in alles hitsige tieners van nu die met zichzelf geen blijf weten. Gijs Scholten Van Aschat is het prototype van de hardwerkende bestuurder met een bedroevend laag EQ, Halina Reijn een hedendaagse vrouw die de trappers verliest.

Het acteren wordt nog straffer met 'de Indiërs' erbij. Hun gedweë dienstvaardigheid kan zomaar omslaan in pure razernij. Die altijd aanwezige dreiging maakt Van Oudijck radeloos. Onvergetelijk is Marieke Heebink. Als echtgenote van de overleden Indische regent komt ze bij Van Oudijck genade afsmecken voor haar zoon. Ze laat er al haar waardigheid vallen voor een hysterische smeekbede. Die laat je zo perplex achter dat je plots inziet hoe de Nederlanders het bestaan om licht xenofobe vaderlandse hymnen aan te heffen. Dit is niet 1900, dit is de realiteit van vandaag.

► Toneel- en opera-regisseur Ivo van Hove.

Van 11 tot en met 14 februari in deSingel, Antwerpen